

Scopul revizuirii
constituției ar trebui
să fie consolidarea
democrației

**Prof.univ.dr. Ioan
ALEXANDRU**

Centrul de Excelență
Academică

Abstract: The Consolidation of democracy, a purpose which can be reached by reviewing the Constitution, is the means by which we can build a welfare society, a non-aggressive society. The rights protection is the essential element of American democracy – it is very important in the United States, unlike Europe where the dominant element is liberal economics. The absence of a legal tradition causes the vision on economical and political liberalism, justifying state intervention. A considerable increase of the judicial powers would determine a consolidation of democracy and extending the competence for settling the exception of non-constitutionality would bring back the inter-war tradition. Romania is still governed by an obsolete system – an idea which leads to a new perception on the *fight for your right*.

Keywords: democracy,
Constitution review, right,
society.

Întrebarea pe care ne-o punem cu toții este cum să construim o societate a bunăstării, în care să domnească cel puțin buna înțelegere și toleranța o societate non-agresivă dacă o societate consensuală nu este posibilă. Răspunsul ar putea fi preferința pentru dialog deci este necesară crearea de instituții și proceduri care prin mijloace juridice să asigure consolidarea democrației. Revizuirea constituției este o importantă pârgie pentru a se atinge acest scop.

Buna guvernare și consolidarea statului de drept se poate obține prin amplificarea dreptului în sistemul politic statal care să consacre prin norme juridice constituționale democrația și o participare publică reală la formularea și adoptarea actelor normative secundare și chiar terțiare.

Analiza comparativă a sistemelor juridico-politice oferă o posibilitate eficientă, pentru abordarea multiplelor întrebări în legătură cu teoria și practica democrației și ne dezvăluie că prin intermediul sistemului juridic, democrația în sine se află în centrul discuției.

Un prim lucru ce se poate constata este că prin raportul lor diferit cu dreptul, SUA, pe de o parte și unele țări europene, printre care și România, pe de altă parte, oferă două concepții relativ divergente asupra democrației ce se reflectă în dispozițiile constituționale în condițiile care ambele părți (Franța și SUA) pretind cu sinceritate superioritatea și stemului propriu 1.

Elementul esențial al democrației americane este dreptul. Dreptul se bucură de prestigiu în Statele Unite, importanța sa instituțională, sociologică și ideologică fiind atât de mare încât este aproape imposibil să se vorbească despre politică, economie sau istorie în alți termeni decât cei juridici spre deosebire de Europa unde concepția dominantă este cea a economismului liberal, unde dreptul a păstrat imaginea unei discipline destul de tehnice și chiar periferice și în schimb asistăm la o suprasaturare cu discursuri privind politicile macroeconomice care practic epuizează orice reflexie asupra rolului statului și reglementărilor sociale.

Este foarte adevărat că o abordare comparativă între SUA și România întâmpină inevitabil dificultățile metodologice și ridică o serie de semne de întrebare:

- este legitim, realist și util să recurgem la o analiză având în vedere că diferențele dintre cele două state sunt atât de mari?

- este legitim să abordăm structura federală, complexă și stratificată, a celor 50 de state americane la organizarea politică a unui stat cum este România, ale cărui

dimensiuni abia dacă le depășesc pe cele ale unui stat mic din SUA ?

- și mai puternică ar putea fi obiecția susținătorilor ireductibilității temperamentelor naționale și a tradițiilor istorice. (exuberanța latină față de rigurozitatea anglo-saxonă)

Și totuși, ceea ce ar trebui să observăm este că legislațiile naționale regăsesc, dincolo de frontiere, inspirația sau modelul legilor sau instituțiilor proprii. Numeroase legi și alte acte normative adoptate în România, cu precădere în materie economică (dreptul concurenței, reglementarea piețelor financiare, dreptul mediului, etc.), ne-au parvenit din SUA via Uniunea Europeană ceea ce demonstrează că sintaxa juridică a națiunilor aparțin unei civilizații comune și că în realitate teza ireductibilității sistemelor naționale este contrazisă de evoluția concretă a legislațiilor naționale care devin din ce în ce mai asemănătoare urmând un proces lent dar sigur de armonizare sau chiar de omogenizare.

România ieșită din secolele aristocratice și deceniile de dictatură comunistă sau fascistă, după părerea mea nu a intrat încă cu adevărat în era democratică. Trăiește în tranziție, într-o stare intermediară, cea a reformelor care se caracterizează prin erupția brutală și artificială a formelor politice democratice, fără a se întruni condițiile de fond ale unei funcționări armonioase în corpul social și anume tradiții politice, instituții, religie, moravuri, etc.

Societatea românească a rămas adepta centralizării statale, chiar mai mult decât cea franceză, spaniolă sau italiană (ca să mă refer doar la cele latine) manifestând în plus reflexe de tip dictatorial, ilustrate în mod clar atât de separarea rigidă dreapta/stânga cât și de ceea ce eu am numit în numeroase lucrări autocrația electivă și personalizarea puterii.

Mai putem constata ceva și anume că absența unei tradiții juridice fixată puternic în corpul social, determină viziunea noastră privind existența unei contradicții ineluctabile între liberalismul economic și cel politic, care justifică în permanență și prea frecvent intervenția Statului.

Marile coordonate ale unei astfel de reforme, trec, fără îndoială, printr-o revizuire a Constituției care ar trebui să se axeze atât pe organizarea puterilor publice, cât și asupra conținutului și consacării principiilor cu valoare constituțională. Raporturile dintre executiv și legislativ ar trebui reechilibrate astfel cum se recunoaște de către mulți politicieni și teoreticieni dar eu cred că democrația poate fi la noi consolidată în principal și în primul rând prin creșterea considerabilă a poziției și competențelor puterii judecătorești inclusiv prin extinderea competenței de a soluționa excepțiile de neconstituționalitate revenindu-se astfel la tradiția interbelică.

Trebuie spus că acest controlul al constituționalității legii de către puterea judecătorească și nu de către o autoritate profund și inevitabil politizată, de tipul Curții Constituționale, constituie în opinia mea principala sursă a impregnării universului american de către drept și este de fapt principala diferență de statut a dreptului, a juridicului în general între Statele Unite și România și alte state europene. Așadar, același principiu al separării și echilibrului puterilor în stat acopere realități diferite în Europa și în Statele Unite ale Americii.

În ceea ce mă privește, dincolo de referirile, reale sau fanteziste ale unor oameni politici aflați la vârful statului cu privire la "liberalism", cum ar fi cele referitoare la: dereglementare, flexibilitate, statutul serviciului public, modernizarea Statului, coabitarea echilibrului politic, viitorul societății multiculturale etc., vreau să ne reamintim faptul că un liberalism autentic nu se reduce la sfera economică și că nu există piață prosperă fără o societate liberă, deschisă și pluralistă, garantată de separarea puterilor publice și protecția juridică a libertăților individuale și a minorităților.

Ar trebui să înțelegem că încă folosim o anumită formă de "guvernare" care s-a perimat. Această idee evocă și o percepție nouă asupra dreptului: Lupta pentru drept, într-o anumită perioadă dusă de care Consiliul Superior al Magistraturii din România alături de Asociațiile magistraților sau Centrul de Excelență Academică de pe lângă Uniunea Juriștilor din România a avut și are un rol extrem de important deoarece realizează astăzi sinteza marilor aspirații care au mobilizat generațiile din ultimii peste douăzeci de ani aspirații cum sunt: respingerea unui anumit concept de autoritate, revendicarea drepturilor omului și a libertăților individuale sau revenirea dezbaterii juridico-politice în prim-plan. Democrația ar avea multe de câștigat din realizarea acestor aspirații.

Note:

¹ Laurent Cohen-Tanugi, *Le droit sans L'État*, Puf, Paris, 2007, p.28.

² Ioan Alexandru, *Drept administrativ european*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2010, p. 26 și urm.